HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

נא. הלוקח למדוד נפט מפני שריחו רע אומר לו המוכר מדוד לעצמך: **מטמטמת.** אוטמת וסותמת מכל חכמה: **ונטמטם.** חסר ו׳: **מטמאין אותו הרבה.** מניחין אותו ליטמא הרבה והכי קאמר קרא אל תטמאו בהן ואם תטמאו סוף ונטמטם: **והתקדשתם.** מעט והייתם קדושים הרבה הבא ליטהר מסייעין אותו:

הדרן עלך אמר להם הממונה

טרף בקלפי. שיינו בפרק שלמעלה (דף לז.) וקלפי היתה שם: **טרף.** פתאום בטריפה ובחטיפה: **והעלה שני גורלות.** אחד בימין ואחד בשמאל והשעירים עומדים אחד לימין ואחד בשמאל ונותן גורל שעולה בימין לשעיר של ימין: **והן עוין אחריו.** כשמזכיר את השם: **גמ׳ דלא ניחוין.** שלא ימשמש להבין במשמושו איזה של שם ויטלנו בימין לפי שהוא סימן יפה כשהוא עולה בימינו: **ושל חול היתה.** איזה מקודשת: **הפורה חסה עליו.** שנאמר (ויקרא יד) ואיזה הכהן ופנו את הבית וגו׳ על מה חסה תורה על פכין של כלי חרס שאין להם טהרה במקוה א״כ חסה על ממון קל כ״ש על ממון חשוב א״כ חסה על ממונן של ע״ו (לילוענין) קל וחומר על ממונן של צדיקים: **ואם בימינו של סגן עלה לאש ביה אב אומר לו לכהן גדול דבר מילך.** דבר דבריך לה׳ חטאת: **ליון דלא סליק בידיה.** לכהן גדול ובידיה דסגן סליק חלא דעתיה דלכהן גדול אי אומר לו סגן: **למה סגן מימינו כו׳.** שהולך תמיד לימינו כך אמרו בשם ר׳ יצחק הלוי. ואני שמעתי מרבינו יצחק בר יהודה למה סגן ממונה שאם ירעע פסול אבל כל זמן שלא יארע בו פסול אין הסגן עובד שום עבודה בעולם: **לשון של זהורית.** למר קרוק ומשוך כמין לשון ונצוע אדום וקושרין אותו בראש שעיר המשתלח והיה מלבין מאיליו והוא סימן שמחל הקב״ה לישראל שנאמר (ישעיה א) אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו: **והיה נר מערבי דולק.** לאחר שכבו שאר כל הנרות ואע״פ שממנו מתחיל להדליק ערבית בו היה מסיים הטבת נרות שחרית והוא עדות שהשכינה שורה בישראל כדכתיב [1] מחוך לפרוכת העדות ואמרינן במסכת שבת (דף כב:) עדות היא לכל בני עולם שהשכינה שורה בישראל ואמרינן (שם) מאי עדות זה נר מערבי שנותן בה שמן כמדת חברותיה וממנה היה מתחיל ובה היה מסיים. ואיזהו נר מערבי למאן דאמר (מנחות דף לח:) שבעת הנרות סדורים מזרח ומערב קרי נר מערבי נר שני שסמוך לראשון שבמזרח כדתנן (תמיד פ״ו משנה ג) (ב) נכנס אחד ומצא שתי נרות מזרחיות דולקות וכו׳ למאן דאמר כו׳ לפון ודרום נתונין היו אמצעיתן פניו מסודין כלפי מערב והוא קרוי מערבי ושאר הנרות מנדלין פניהם כלפי אמצעי דכתיב (במדבר ח) אל מול פני המנורה היא אמצעית ילירו נרות של שבת קנים: **והיה אש המערבה מפגבר.** ודולק מאליו בלא תוספת עציס ולא היו צריכין להביא עציס משסדרוהו שחרית: **חוץ משני גזירין.** של בין הערבים שהן חובה כדאמרינן (ג) בפרקין לעיל: **נשפלחה מאירה.** שאינו משביע: **וכל כהן מגיעו כפול.** שאינו כזית מאחר שראו שאינו משביע הלעוטין מושכין את ידיהן [2] (ואם יותיר לא היו מושכין ידיהם) וכימי שמעון את מי שמגיע כפול לא היו מושכין ידיהם: **חמצן**

בא למדוד נפט אומר לו מדוד אתה לעצמך בא למדוד אפרסמון אומר לו המתן לי עד שאמדוד עמך כדי שנתבשם אני ואתה תנא דבי רבי ישמעאל עבירה מטמטמת לבו של אדם שנאמר [1] ולא תטמאו בהם ונטמתם בם אל תקרי ונטמאתם אלא ונטמטם תנו רבנן [ג] (אל) תטמאו בהם ונטמתם בם אדם מטמא עצמו מעט מטמאין אותו הרבה מלמטה מטמאין אותו מלמעלה בעולם הזה מטמאין אותו לעולם הבא תנו רבנן [2] והתקדשתם והייתם קדושים אדם מקדש עצמו מעט מקדשין אותו הרבה מלמטה מקדשין אותו מלמעלה בעולם הזה מקדשין אותו לעולם הבא:

הדרן עלך אמר להם הממונה

[ג] **טרף** [א] בקלפי והעלה שני גורלות אחד כתוב עליו לשם ואחד כתוב עליו לעזאזל הסגן בימינו וראש בית אב משמאלו אם של שם עלה בימינו הסגן אומר לו אישי כהן גדול הגבה ימינך [ב] ואם של שם עלה בשמאלו ראש בית אב אומר לו אישי כ״ג הגבה שמאלך נתנן על שני השעירים [ב] ואומר לה׳ חטאת רבי ישמעאל אומר לא היה צריך לומר חטאת אלא לה׳ והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד: **גמ׳** למה לי טרף בקלפי כי היכי דלא ניכוין ולישקול אמר רבא [ג] קלפי של עץ היתה ושל חול היתה ואינה מחזקת אלא שתי ידים מתקיף לה רבינא בשלמא אינה מחזקת אלא שתי ידים כי היכי דלא ליכוין ולישקול אלא של חול נקדשה אם כן הוה לה כלי שרת של עץ [ד] וכלי שרת דעץ לא עבדינן ונעבדה דכסף ונעבדה דזהב [ה] התורה חסה על ממונן של ישראל מתניתין דלא כי האי תנא דתניא רבי יהודה אומר משום רבי אליעזר הסגן וכהן גדול מכניסין ידן בקלפי אם בימינו של כהן גדול עולה הסגן אומר לו אישי כהן גדול הגבה ימינך ואם בימינו של סגן עולה ראש בית אב אומר לו לכהן גדול דבר מילך ונימא ליה סגן כיון דלא סליק בידיה חלשא דעתיה במאי קא מיפלגי מר סבר ימינא דסגן עדיף משמאליה דכהן גדול ומר סבר כי הדדי נינהו ומאן האי תנא דפליג עליה דרבי יהודה רבי חנינא סגן הכהנים הוא דתניא [ה] רבי חנינא סגן הכהנים אומר למה סגן [ו] מימינו שאם אירע בו פסול בכהן גדול נכנס סגן ומשמש תחתיו תנו רבנן ארבעים שנה ששמש שמעון הצדיק היה גורל עולה בימין מכאן ואילך פעמים עולה בימין פעמים עולה בשמאל והיה לשון של זהורית מלבין מכאן ואילך פעמים מלבין פעמים אינו מלבין [ו] והיה נר מערבי דולק מכאן ואילך פעמים דולק פעמים כבה והיה אש של מערכה מתגבר ולא היו כהנים צריכין להביא עצים למערכה חוץ משני גזירי עצים כדי לקיים מצות עצים מכאן ואילך פעמים מתגבר פעמים אין מתגבר ולא היו כהנים נמנעין מלהביא עצים למערכה כל היום כולו ונשתלחה ברכה בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים וכל כהן שמגיעו כזית יש אוכלו ושבע ויש אוכלו ומותיר מכאן ואילך נשתלחה מאירה בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים וכל כהן מגיעו [ז] כפול [ח] הצנועין מושכין את ידיהן והגרגרנין נוטלין ואוכלין ומעשה באחד שנטל חלקו וחלק חבירו והיו קורין אותו בן חמצן**

טרף בקלפי וכו׳. וקראו אותו חמצן כל ימיו. אף ע״פ שגם גרגרנין אחרים חוטפים ואוכלים כמותו אמי דקראו אותו חמצן טפי מאחריני י״ל לפי שהוא חטף מחמצן אחר אי נמי אחרים לא הקפידו כשהיו חוטפין זה מזה אבל זה כשזה חטף מידו הקפיד:

וגיר

[א] כ״ה גי׳ רבינו ז״ל לגמ׳ סגן ממונה וכן הוא הגי׳ להדיא בפוטר מ״ב ע״א וכ״מ ג״כ בגיר מז וע״ש בתוס׳ ד״ה לגמ׳.

מסורת הש״ס

[ה] [ל״ל ולא], [ו] [פי׳ ערבב ערוך וכ״כ הרכב״ם ס״ב קכב. ד״ה טרף עירבבם כמו בדיקים טרופות], [ז] גיר׳ ירו׳ ואם בשמאלו עלה רלמס ב״א וכו׳, [ד] [לקמן מד: ר״ה כז. מנחות עו: פו: פח: פט. חולין מט: עז.], [ט] [גיר מז: ע״ש סוטי מב. ע״ש], [ו] [תוספ׳ סוטה פ״ג ה״ז], [ז] בע״ר כפול מלרי, [ח] קדושין נג. [חולין קלג.], [ט] [ל״ל לרי עין], [י] [ויקרא כד], [כ] רש״ל מ״ז,

---

תורה אור השלם

1. אַל תִּשַּׁקְצוּ אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּכָל הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ וְלֹא תִטַּמְּאוּ בָהֶם וְנִטְמֵתֶם בָּם:

ויקרא יא מג

2. כִּי אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי וְלֹא תְטַמְּאוּ אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּכָל הַשֶּׁרֶץ הָרֹמֵשׂ עַל הָאָרֶץ: ויקרא יא מד

גליון הש״ם

גמ׳ וכלי שרת דעץ לא עבדינן. סוכה דף כ׳ ע״ב:

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ למה סגן מימין שאם אירע: (ב) רש״י ד״ה והיה נר כו׳ כדמצן נכנס ומצא שתי נרות מזרחיים דולקים וכו׳ למאן דאמר לפון ודרום נמוגין היה האמצעי פניו מוסב כלפי מערב וכו׳ פני המנורה הוא אמצעי ילירו: (ג) ד״ה חוץ משני כו׳ כדאמרינן בפירקין דלעיל. ר״ב דף כ״ו ולא הבנתי דהרי אף בשמרית הן חוזה כדמבואר שם ובדף כ״ז:

מוסף רש״י

מדוד אתה לעצמך. שאין אדם רוצה לסייעו (שבת כז:).

הדרן עלך אמר להם הממונה

התורה חסה על ממונן של ישראל. בתורת כהנים נפקא לן מועדה הכהן ופנו את הבית בטרם יבא הכהן לראות את הנגע ולא יטמא וגו׳ (ויקרא יד) אמר ר׳ מאיר וכי מה מטמא לן שאמרה תורה להמתין שלא יראה הכהן את הנגע ולא יאמר טמא עד שיהא הכלים נפנין, ואם תאמר כלי עליו בגדיו ומתכת, מטיבן והם עהורים, ועל מה חסה תורה על כלי חרס ופכו שאין לבן טהרה אלא שביה, וכל כך חסה תורה על ממונן של צרי עין (שהרי לרעת בא״ה עליו בעבור שהוא לר עין כדאיתא במדרש ובא אשר לו הבית. מפי׳ מהרש״ל) ק״ו על ממונן של לדיקים (חולין מט:). למה סגן מימינו. לאיזה דבר הוא ממונה ומוכן (סוטה מב. ושם: ממונה).

עין משפט
נר מצוה

א א מיי׳ פ״ג מהלכות עבודת יום״כ הל׳ ה:
ב ב מיי׳ שם פ״ב הל׳ ו:
ג ג מיי׳ שם פ״ג הל׳ ה:
ד ד מיי׳ פ״ח מהלכות בית הבחירה הל׳ יח:
ה ה [מיי׳ פ״ט מהלכות בכורים הלכה כב טוש״ע י״ד סימן סח סעיף יח]:

רבינו חננאל

תנו רבנן והתקדשתם והייתם קדושים אדם מקדש עצמו מעט מקדשין אותו הרבה.

הדרן עלך אמר להם הממונה

טרף בקלפי והעלה שני גורלות. פי׳ טרף עירבבם. כי היכי שלא יתכוין ויעלה של שם בימינו. אמר רבה קלפי של עץ ושל חול היתה שאין עושין כלי שרת של עץ. ואינה מחזקת פיה אלא שתים ידים כדי שלא יתכוין. הא דתני ר׳ יהודה הסגן וכהן גדול מכניסים ימינם בקלפי כו׳, ר׳ חנניה סגן הכהנים חולק עליו ואומר למה סגן [ד] ממונה שאם אירע פסול בכהן גדול מתחתיו, אבל כל זמן שלא אירע בו פסול אינו משמש כלל. ת״ר [מ׳] שנה ששימש שמעון הצדיק, היה הגורל עולה בימין, ולשון זהורית מלבין, והיה נר מערבי דולק, והיתה אש של מערכה מתגברת, והיתה [ברכה] בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים כו׳. מעשה באחד שחטף חלק חבירו והיו קורין אותו חמצן.

[ד] כ״כ גי׳ רבינו ז״ל לגמ׳ סגן ממונה וכן הוא הגי׳ להדיא בפוטר מ״ב ע״א וכ״מ ג״כ בגיר מז וע״ש בתוס׳ ד״ה לגמ׳.

תוס׳ ישנים

מתני׳. **טרף בקלפי.** נתו״כ [אחרי פרק ב ו] מפיק מקרא דבעינן קלפי, דקתני התם אשר עליו הגורל לה׳ יכול יתן על גביו, ת״ל אשר עלה עליו שעלה לשמו מתוך קלפי. ובירושלמי [פ״ד ה״ו] לא סוף דבר קלפי אלא אפילו קלמות, ולמה אמרו קלפי כדי לעשות פומבי לדבר, ויביא שני חוטין אחד שחור ואחד לבן ויקשור עליהם ויאמר זה לשם זה לעזאזל, ת״ל גורל לה׳ שיהא מיכר לה׳ וגורל לעזאזל שיהא מיכר לעזאזל, וכן פריך מאי לרוכות אחד שחור ואחד לבן, ומאי הכי דבעינן מביה ממש. **ואומר לה׳ חטאת.** הקשה ה״ר אלחנן אמאי לא קאמר חטאת לה׳ שיכיר השם מאומר, כדאמרינן בפ״ק דנדרים [ז, א] לא לימא אינש לה׳ קרבן אלא קרבן לה׳, דילמא פשע ומדלכר שם שמים לבטלה. ואומר רבינו דשאני הכא דכתיב אשר עלה עליו הגורל לה׳ (והכי) [והכל] ועשהו חטאת. **אינו צריך לומר חטאת אלא לה׳.** דהכי משמע ליה דלעשות בקרא אשר עלה עליו הגורל לה׳ ועשהו אלא יכיר ונשקול. גמ׳. **כי היכי דלא נכוין ונשקול.** וא״ת א״כ לא עשה מצות הגרלה. י״ל דוחלי לפי שהוא רואה שיבא של שם בשל ימין מעריך ושוכח להגריל. **אלא של חול אמאי ליקדשה.** לפי שכבוד המצוה בשל קדש. וא״ת לרבי יהודה דאמר מצות ליטעות מיתו בראש השנה [כח, ח], כיון שעושה בשל קדש מצוה איכול לעשות בשל חול דהגרלה לאו עבודה היא א״כ יהנה משל קדש. י״ל כיון (שעבד) [שכבוד] המצוה [הוא] יכול לעשות בשל קדש. **א״כ הוה ליה כלי שרת בו׳.** וא״ת אין הוא כלי שרת והלא כלי שרת גמורין עבודתן מתקנתן וחה אין בו שום עבודה, דהגרלה לאו עבודה היא ואין יהיה כלי שרת. י״ל דהכי קאמר כתיב [אחרי] כאהן אין העולה שהוקדש ויסכרו איכולין לקדש בו מנחה לו לקבל דם בשעת נזרק ויצא לעשות כלי שרת של עץ, וכלי שרת של עץ לא עבדינן, דפלוגתא היא דרבי ור׳ יוסי בר׳ יהודה בסוכה פרק החליל [ב, ב] ובמנחות [כח, ב] ובריש פוסל, ותפילו לר׳ יוסי בר׳ יהודה דמכשר מדרבנן מיהא לכתחילה בעינן של מתכות. **הכא אומר לו בו׳.** וא״ת עלה בימין הסגן למה אין אומר לו הגבה ימינך. י״ל שלא היה טרוד בכהן גדול ולא יכמה. ועוד שהיה מביים כהן גדול. תימה לרבינו אין מכנים הסגן ידו להגריל והא מסקינן לקמן בשמעתין דלר׳ יהודה הגרלה מעכבת ואם (אין) עבודה היא איזה כשרה אלא בכהן גדול. ואומר רבינו (אלא) [שאיבה] כל כך עבודה שהרי על ידי כהן גדול מתכברין (משעירין) [השעירין] ואמרינן נמי הגרלה לאו עבודה היא, ותע״ג דאמרינן לקמן מת אחד מהם מביא תכיבו שלא בהגרלה כר׳ שמעון אבל לרבנן דיהיה מגריל, מ״מ אין ההגרלה חשובה כל כך עבודה, אבל אם הוי טעמא משום דלא הגריל כלל (עד) [על] אחד. אבל אין לומר שעבודתו מתנכתו לסגן זה בכהן גדול, שא״כ לא יעמוד עוד לא דהכי קאמר כולם. **למה סגן מימינו.** הקשה ה״ר אלחנן מי משום מלאמה דהיה משמש בה׳ [המלאמה] [והמלאמה] כהן גדול והרכה דברים יש בו בכהן גדול לקמן בפרק בא לו [נב, ב] לרב דימי דהתם ואי״כ למה היו ממנים הסגן, דאמרינן שמעון הסגן ואף בנים דאשון שהיה שם משום מלאמה, כדאמרינן במזר פרק כהן גדול [מז, ב] דבעי התם סגן ומשום מלאמה מי מיניהו עדיף כו׳. ואומר רבינו דמשום מלאמה היה קצת מיבה דוחלין ומעבה מעמם בה׳ בבגדים כמותו. **כי הדדי נינהו.** וכשיבה עבודה זו בשמאל כמו הוצאת כף ומתנה בכהן גדול דיום הכפורים שלריך לו שתי ידים לפי שאי אפשר בעבודה אלא הוא. **שמגיעו כפול הצנועים מושכין ידיהם.** אומר רבינו דדוקא מגיעו כפול, אבל מגיעו בכזית לא היו מושכין ידיהם כי דימו לקיים מצות אכילה, אבל כאן לא היה מצות אכילה לגמרי כיון שאין שם אלא כפול ולא היו שבעינן. וא״ת היכא דמגיעין [כפול ושבעינן] כדאמרינן בריש פסחים [ג, ב] אין מיקיימא מצות אכילה. י״ל דלא בעי כזית לגמרי אלא כזית עדיף ותשיבה אכילה, ולכולם לא היו יכולים לאכלן בשוה. והגרגרנין חולקין. מוטפין ואוכלין כדאמרינן בפרק שני דקידושין [נג, ח].